

The initiator of Greek theater was G. chiropractor. At the root of Performing Arts Greeks of Northern Azov were two principal directors – D. Telenchi and Yu Drang, for creative activities which generated a theater in original phenomenon of national culture.

Much attention is paid to the repertoire at all stages of the theater, finding creative cast of the theater and the main problems. The role of the Greek Theater in social and cultural life of the region. Emphasized the role of Greek art in matters of national minorities, emphasized the wide use of local materials, national musical instruments, forms find them on them and efficiency; The specific organization of cultural services to the rural population in accordance with well-known ruling People's Commissariat of Education.

Since 1935, the theater turns into Greek Staging, activating transcription of Western European and Russian classics, although that meet the requirements of time, however limited the possibility of touring team, his perception of the general public audience.

Reveals the specifics of the team in the absence of its own theater room; found the geography of tour groups in different periods of his creative activity.

An important aspect of the national Greek theater in the period when it was the opening drama school, which invited the best participants of amateur region. Improve their skills and cultural level and actors theater: attending lectures on the history of the theater, Greek literary language, musical instrument, dance, team gradually becomes high professional signs.

Creative outcome of the theater in 1936, began a tour in Crimea, in the cities of Simferopol, Alushta, Balaklava, Kerch. The repertoire included plays «The Stone Guest» by A. Pushkin, «Doctor willy-nilly» Jean Moliere. Highlight of the tour posters in this period was the premiere p'sy «Plato Krechet» O. Korniychuk.

Periodical Press these performances supported a number of articles whose authors, analyzing tour, especially praised the play «Plato Krechet». The team was able to combine the topical theme of shaped its implementation in Greek, was noted in many reviews.

In 1937, the Greek National Theatre, under the influence of known changes in the policy of the USSR, was closed and arrested and subjected to reprisals significant part of the executive.

The final performance, which ended this period of national art, was staging Pushkin «Mozart and Salieri» translated and staged D. Telenchi.

Key words: Greek theater, cultural and artistic space policy repertoire, tours, cast, the specificity of cultural service organization of the local population, political repression 1937 and national culture, translations of plays, music performances, national musical instruments, historical memory' Five.

Аннотация

Демидко О.А. Мариупольский государственный греческий театр в художественной жизни Северного Приазовья (1932-1937)

Анализируется специфика становления и развития греческого театра Северного Приазовья в 30-е годы XX ст. Внимание уделено репертуару, творческим поискам актерского состава и проблемам театра. Раскрыта роль греческого театра в общественной и культурной жизни региона.

Ключевые слова: греческий театр, культурный простор, репертуар, гастролы.

Надійшла до редакції 12.10.2014 р.

УДК 316.74:929(477)«1895/1968»(043)

Т.Г. Добіна

Б. ЛЯТОШИНСЬКИЙ: ТРИ ІПОСТАСІ ОДНОГО ТАЛАНТУ

Сучасна культура як продукт тисячолітнього розвитку людства вже давно стала невід'ємною складовою комплексного механізму функціонування будь-якого суспільного ладу в усіх без винятку державах і країнах. А відтак і всі історичні події й процеси – еволюційні трансформації чи то революційні потрясіння, неодмінно впливають на зміст і стан культурної сфери.

Саме таких руйнівних і водночас оновлюючих впливів зазнала українська культура у першій чверті XX ст., коли в Російській імперії прокотилося кілька революцій, відпала I Світова війна, а потім відгрімилі бої і повстання Громадянської війни та збройні розправи більшовицької диктатури.

Кардинальна зміна соціально-політичної ситуації після встановлення в Україні радянської влади значною мірою обумовили якісно новий рівень розвитку культури загалом, і музичної думки, передусім її теоретичних духовних основ, зокрема.

Тягар великих змін, наслідки складного припасування і боротьби нового зі старим, призвели до глибокого контрасту смаків і пристрастей у музичній культурі, в тому числі і в сфері музично-педагогічної діяльності. Серед конкретних завдань вдосконалення соціалістичного виховання в умовах необхідності прискорення соціального та духовного розвитку суспільства особливого значення набуває подолання дискретності виховного процесу, обмеженого рамками професійної та навчальної системи. Радикальна світоглядно-ідеологічна переорієнтація педагогічної та культурно-просвітницької діяльності вимагала глибокого осмислення всіх аспектів духовного і творчого розкриття особистості в умовах формування нової мистецької атмосфери.

Найбільш ефективним методологічним принципом вирішення новопосталого комплексу культуротворчих проблем раціонально було визнано продовження успадкованої від попереднього режиму практики здійснення процесу безперервного духовно-естетичного виховання нових поколінь.

Важливо підкреслити, що українська педагогіко-просвітницька еліта, до якої належав Б. Лятошинський, вважала доцільним в умовах кардинально зміненого світосприйняття імплементувати глибинне оновлення ідеологічно-мистецького простору на засадах досягнення і збереження традицій і цінностей вітчизняної і світової культури. Будучи справжньою знаковою фігурою української музичної культури, Б. Лятошинський докладав максимум зусиль для підняття престижу цієї діяльності, що було обумовлено і вимогами ситуації, і внутрішньою переконаністю цього відданого благородній справі митця-мислителя.

Сповнена геніальності специфіка творчої діяльності Лятошинського, як публічної, так і персональнообособленої, певною мірою пояснює відсутність до теперішнього часу повного й усебічного дослідження теоретичної спадщини видатного музиканта, композитора, педагога і громадського діяча радянської доби.

Слід визнати, що педагогічна діяльність цього неперевершеного знавця канонів і законів музично-мистецької майстерності досі і не була предметом окремого дослідження і не вивчалася в повному обсязі. Існуючі наукові дослідження, монографії, дисертації, присвячені його постаті публікації І. Белзи, В. Самохвалова, Н. Запорожець, В. Клима, М. Копиці, Т. Булат, І. Царевич, Д. Каневської, К. Шамаєвої та ін. авторів розкривають низку окремих граней діяльності Б. Лятошинського як талановитого й активного учасника тривалого періоду процесу збагачення української музичної царини або в них висвітлюються конкретні питання музичної мови і стилю його творів. Число ж робіт, присвячених педагогічній діяльності Лятошинського, на жаль, обмежується лише спогадами його учнів [1–2]. У зв'язку з цим, актуальність даної роботи вбачається в необхідності здійснення дослідження, котре має найбільш повно охопити неоціненний внесок видатного творця, теоретика й критика у розвиток музичної педагогіки і дозволить розширити уявлення про масштаби його професійно-громадської діяльності та непересічне її значення для розвитку і престижу української культури.

Метою даного дослідження є виявлення та розкриття педагогічної концепції Б. Лятошинського для наукового застосування в умовах певних кризових явищ сучасності, аналогічних початку ХХ ст.

У даній роботі вперше піднімаються проблеми взаємозв'язку навчально-виконавської платформи композитора з подальшими загальнотеоретичними і музично-психологічними концептами; успадкування педагогічних традицій Лятошинського в діяльності його вихованців і послідовників.

Процес навчання, виховання та освіти, в першу чергу, молоді, відбувається в періоди формування, становлення та розвитку особистості і тісно пов'язаний з наявною культурно-просвітницькою роботою. Показово, що вельми серйозну увагу питанням духовної освіти приділяли також інші славнозвісні театральні-музичні та літературно-мистецькі діячі, серед яких Д. Ревуцький – український радянський композитор, музикознавець, фольклорист, літературознавець і викладач Київського музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка, С. Людкевич – український радянський композитор, музикознавець, педагог, доктор музикознавства, В. Косенко – український радянський композитор, піаніст і педагог, М. Колесса – український радянський композитор, диригент і педагог та ін.

Слід наголосити, що генеза української композиторської школи у першій пол. ХХ ст. безпосередньо пов'язана з іменем Б. Лятошинського, який зробив особливий внесок, передусім як педагог, при цьому збагативши і всю радянську культуру надзвичайною виразністю і яскравою образністю музичної мови, що утвердилася неповторним його почерком і справжньою майстерністю.

Теоретична спадщина Б. Лятошинського охоплює різноманітні види його художньо-освітньої творчості: він проявив себе як музикант, композитор, диригент, публіцист, критик, громадський діяч і

дивовижний педагог – першокласний майстер своєї справи. Творчу і педагогічну спадщину Бориса Миколайовича Лятошинського – професора Київської та Московської консерваторій, народного артиста УРСР, – у всій своїй цілісності може бути розглянута як теоретичне узагальнення досвіду української композиторської школи I половини і середини ХХ ст.

Слід зауважити, що цей непростий історичний досвід набувався в рамках докорінного оновлення духовного життя і ломки багатьох застарілих стереотипів, в атмосфері принципово нового мислення і нових підходів у питаннях виховання, освіти і методики викладання, згідно з яким максимальна увага приділялася історії власного народу і дбайливого збереження та ретельної передачі цінностей своєї національної культури сучасним і прийдешнім спадкоємцям.

На особливу увагу заслуговує той факт, що творчу працю Лятошинському увесь час доводилось поєднувати з педагогічною й музично-громадською діяльністю. Він належить до числа майстрів української радянської музичної культури, творчі інтереси яких надзвичайно глибокі і різноманітні, і поширюються від композиторської та диригентської практики до громадсько-публіцистичної і педагогічної діяльності. Простежити й осягнути спектр його малих і великих справ та обов'язків, увесь обсяг здійснюваної ним роботи неможливо поза осмисленням усієї проблематики, пов'язаної з його особистими творчими планами, та без усвідомлення його ролі в трансформації педагогічних і загальнокультурних тенденцій минулого в реалії сучасної йому історичної дійсності.

Науково-теоретична діяльність Б. Лятошинського заслуговує на увагу не лише як доповнення до його музичного огрому, але і як художньо-естетична і етична позиція представника означеної епохи. Висловлені ним у теоретичних працях ідеї і міркування створюють достатньо повне уявлення про світогляд композитора, його погляди на суспільство і культуру. Він не бажав миритися з маніпулюванням горизонтами цінностей в царині художньої культури. Лятошинський акцентував увагу на актуальних і принципових проблемах культури і творчості, особливій відповідальності митця – композитора, педагога і діяча культури перед минулим, сьогоденням і майбутнім за ту духовну установку, провідником якої він стає.

Особливе значення в духовному розвитку суспільства загалом і молоді зокрема, має викладацька і громадська діяльність Б. Лятошинського. Головним фактором його педагогічної роботи є розуміння зв'язку загальних цивілізаційних тенденцій епохи з конкретними проблемами освіти і виховання особистості, що веде до осмислення мети виховного процесу, дорожньої карти розвитку людської індивідуальності через примат загальнолюдських цінностей. Він був прихильником особистісно-орієнтованої педагогіки, яка проявляє повагу до людського «Я», що створює умови для самореалізації особистості учня і розкриває перед ним духовні скарби людства. Таке ставлення до навчання і виховання молодшої генерації культуро творчого авангарду Майстер перейняв від свого вчителя і друга Р. Глієра, який вивів його на зірковий шлях великої культури.

Уроки Лятошинського, як відображення його педагогічної концепції – учитель-друг, яка згодом набула термінологічного шифру «Педагогіка співробітництва», перебували в певному дисонансі з тенденціями тогочасних методологічних підходів і ґрунтувалися на плідному досвіді Лятошинського-учня в часи співпраці зі своїм учителем Р. Глієром. Проте, в даний час вони (уроки) мають не тільки історичне значення, а й зберегли науково-методичну цінність.

Саме Р. Глієр, професор Київської консерваторії, відіграв визначну, а радше вирішальну роль у становленні композиторського та педагогічного таланту Б. Лятошинського, тому дату знайомства з ним слід відзначати як особливо знаменну в житті обдарованого учня – в майбутньому видатного навчителя багатьох інших фаворитів Музи. Борис Миколайович завжди з вдячністю згадував роки навчання у свого метра, бо ж саме за запрошенням цього видатного професора Київської консерваторії став студентом його класу. Світогляд молодого композитора формувався під впливом творчості та педагогічного хисту Р. Глієра, тому не дивно, що перші педагогічні й композиторські кроки Лятошинського ґрунтуються на авторських традиціях улюбленого наставника. Це можна простежити на прикладі спілкування Лятошинського вже зі своїми учнями. Глієр справив величезний вплив на формування його творчості, музичних смаків, етичних поглядів та педагогічних підходів.

«Ми – учні – були різними за своїми нахилами, по-різному писали, – розповідав про свої консерваторські роки Б. Лятошинський, – учитель наш виховував нас, в основному, в традиціях російської музичної класики, ніколи, проте, не примушував усіх обов'язково рівнятися в одну лінію, не заважав розвиватись відповідно до наших схильностей. Він вимагав тільки одного: щоб ми були щирими у своїх музичних висловлюваннях, щоб у них неодмінно відчувалась правдивість думки і почуття, щоб неухильно підвищували свій професіоналізм» [4; 14]. Ці важливі поради вчителя лягли в основу засадничого кодексу трудової, педагогічної та творчої діяльності Лятошинського й зберегли своє значення і для його учнів.

Вдячний обранець долі підтримував творчі зв'язки з майстром, які з часом переросли у щирю людську дружбу. Після закінчення консерваторії у 1919 р. Лятошинського залишили там викладачем музично-теоретичних дисциплін. Почуття взаємної любові та поваги збереглося в обох тепер уже колегах аж до кончини Глієра, і, згадуючи про давні роки учнівства, Лятошинський із захопленням пише про свого педагога: він був «не тільки прекрасним учителем музики, але й прекрасним учителем життя...» [4; 16-17]. Восени 1920 р. Глієр переїздить до Москви. Розлука з дорогим вчителем була болючою для Лятошинського: «...З почуттям суму я зрозумів, що скінчився період мого навчання у нього, але в душі зберігалась велика вдячність» [4; 15]. У тому ж році Б. Лятошинський був запрошений до консерваторії викладачем музично-теоретичних дисциплін на виконавських факультетах, а з 1922 р. очолює клас спеціальної теорії композиції, першими випускниками якого в 1925 році були І. Белза і Г. Таранов, які у подальшому здобули вчений ступінь докторів мистецтвознавства.

У 1935 р. Лятошинський починає вести курси композиції та інструментовки в Київській консерваторії і в тому ж році йому присвоєно звання професора, а з 1935 по 1938 роки він викладав паралельно у двох консерваторіях — Київській і Московській, де також обіймав посаду професора. З того часу і до останніх днів життя він не залишав викладацької роботи, самовіддано працюючи і на визнання музичної обдарованості українського народу. Адже саме з ім'ям Лятошинського пов'язане становлення авторитетної композиторської школи, що знаменується оригінальним образним творчим почерком і глибоко моральними поглядами на призначення митця. Клас Лятошинського складався з різних за віком і творчими спрямуваннями учнів, серед яких знайшли себе Г. Таранов, І. Белза, І. Шамо, Ю. Щуровський, Л. Спасокукоцький, Р. Верещагін, О. Андрєєва, М. Фролов, М. Полоз, О. Канерштейн, В. Пономаренко, Ю. Майстренко, В. Кирпань, Л. Дичко, Л. Грабовський, В. Сільвестров, І. Карабиць, В. Польовий, Є. Станкович, Г. Мірецький, музикознавці Н. Матусевич, Т. Тер-Ованесова та ін., які вивели українську музичну культуру на світові простори.

Формування знань, практичних умінь і навичок, необхідних для творчої діяльності, притаманної праці справжнього педагога, вимагає принципово нових підходів і поглядів щодо змісту і методів якісної підготовки майбутнього митця, тому зі своїми учнями Лятошинський займався не тільки твором, як основним предметом, а й усіма музично-теоретичними дисциплінами. Заняття супроводжувалися постійною теоретичною та аналітичною роботою. Його учні не тільки самі постійно студіювали підручники, але й дорожили нагодою почути в живому виконанні і вже відомі і нові твори свого вчителя.

Відчуття масштабу особистості Б. Лятошинського, його кардинального впливу на загальний розвиток композиторської творчості, невіддільні від розуміння важливості його педагогічної діяльності – композитори, які закінчили клас Лятошинського, ще й зараз з усіма говорять про нього як про Творця, Вчителя, Майстра. І одна з найцінніших якостей його наставницького дару полягає у виявленні індивідуальності кожного учня, прагненні формування його творчої особистості починаючи зі студентського старту. За спогадами Ф. Аерової, «до студентів Б. Лятошинський ставився дуже уважно, намагався виявити індивідуальність кожного, оцінював його успіхи з доброзичливістю й водночас суворою вимогливістю». Студентів підкоряла «...глибока змістовність і громадська значущість його творів, величезна майстерність втілення мистецьких задумів, енциклопедичні знання, широта інтересів, чесність у характеристиці явищ і поряд із тим – простота й доброзичливість у спілкуванні...» [1; 20–21].

Звернення учнів Лятошинського до його педагогічних основ свідчать про перспективність позначених ним проблем з питань педагогіки, психології виконавства, аналізу і трактування творів та належної характеристики певної музично-художньої епохи. Але, згадуючи про композиторську школу, треба віднести до неї не лише його учнів, а багатьох інших авторів, на яких так чи інакше вплинули і діяльність, і музична спадщина Лятошинського, а, крім того, – сказати про його виняткову роль у розвитку української композиторської школи в широкому сенсі цього поняття як про реальний чинник підйому професіоналізму і рівня майстерності загалом.

Магічна присутність його особистості і таланту буде довго вчуватися в його творах і в опусах його учнів, концертних залах країни, вгадуватися в майбутньому розвитку української композиторської ідентичності.

Педагогічна і загальнокультурна діяльність Лятошинського виходила за межі його музичної творчості, вона мала безумовний вплив на художньо-естетичне і етичне виховання сучасників. Лятошинський «як педагог-вихователь, професор Київської консерваторії заклав підвалини справді новаторського напрямку в українській композиторській школі ХХ ст.» [6; 7].

Навчально-викладацька система Лятошинського була замкнута на важливих подробицях багатьох конкретних професійних питань, тому в ній віддзеркалились оптимістичне світосприйняття, широкий кругозір, високий інтелект, витончений художній смак істинно

видатного педагога. За скрупульозним аналізом і ґрунтовною характеристикою досліджуваних проблем вимальовується домінанта творчого мислення й самовираження митця. Кожне з суто технічних питань, розглянутих Лятошинським, пронизане розумінням глибин його музично-сміслового призначення. Завдання формування інтерпретаторського хисту і мислення вже з перших етапів його навчальної програми «червоною ниткою» проходить крізь його педагогічний досвід і творчу винахідливість. Вся педагогічна система і методика Лятошинського була спрямована на розкриття творчої індивідуальності музиканта – і початківця і випускника.

Вдумливий педагог, обдарований виконавець, невтомний громадський діяч, автор аналітичних статей і полемічних виступів, композитор – таким був неймовірний рівень і діапазон діяльності Маестро, що не просто виходить за рамки службових обов'язків основної спеціальності, а істотно виділяє цю особистість з числа його колег-сучасників. Він узагальнив і зафіксував у своєму доробку досвід плеяди митців попередніх поколінь і сучасної йому епохи. Як мислителю, йому було властиво знаходити і синтезувати найістотніше, цінне й дивовижне з педагогічного і виконавського досвіду різних епох. Більшість його педагогічних ідей мали значну науково-практичну перспективу, про що свідчить їх плідне використання і розвиток вихованцями та послідовниками.

Отже, простеживши педагогічну діяльність Б. Лятошинського можемо стверджувати, що Майстер у своїй діяльності спирався на традиції попередніх поколінь, зокрема успадкував методику свого вчителя – Р. Глієра, і, збагативши та вдосконаливши її, дбайливо передав своїм учням і послідовникам, що зробило можливим зрозуміти і визначити його педагогічну концепцію, якій фактично і присвячене дане науково-теоретичне дослідження.

Список використаної літератури

1. *Аерова Ф.* Наш Учитель / Ф. Аерова // Музика. – 1995. – № 1 (січ.-лют.). – С. 20–21.
2. *Бэлза И.* Б. Н. Лятошинский / И. Бэлза. – М. ; Л. : Гос. муз. изд., 1947. – 170 с.
3. *Копиця Х. Е.* Джерелознавчий аспект у вивченні спадщини Б. Лятошинського / Х. Е. Кориця, М. Д. Копиця // Музичний світ Бориса Лятошинського : зб. матеріалів Міжнар. теорет. конф., присвяч. 100-річчю від дня народж. композитора. – К. : Центрмузінформ, 1995. – С. 89–93.
4. *Лятошинский Б.* Р. Глиэр – музыкант, учитель, друг / Б. Лятошинский // Сов. музыка. – 1956. – № 10.
5. *Лятошинський Б. М.* Епістолярна спадщина : у 2 т. / Б. М. Лятошинський ; упоряд. і авт. вступ. ст. М. Копиця. – К. : Задруга, 2002. – Т. 1 : Борис Лятошинський – Рейнгольд Глієр. Листи (1914-1956 рр.). – 768 с. : іл.
6. *Ляшенко І.* Музичний світ Б. Лятошинського / І. Ляшенко // Музичний світ Б. Лятошинського : зб. матеріалів Міжнар. теорет. конф., присвяч. 100-річчю від дня народж. композитора. – К. : Центрмузінформ, 1995.

Резюме

Розглядаються проблеми взаємозв'язку педагогічної концепції Б. Лятошинського з загальнотеоретичними і музично-психологічними темами; успадкування педагогічних традицій в діяльності його вихованців і послідовників.

Ключеві слова: культурна спадщина, педагогічна діяльність, педагогічна концепція, культурно-просвітницька робота, композиторська школа, педагогічна система, історико-культурний процес.

Summary

Dobina T. B. Lyatoshynskiy: three hypostasiss of one talent

The main purpose of the article – to identify the specific creative personality famous Ukrainian musician, teacher and public figure in the context of the national cultural practice today.

The problems of the relationship Lyatoshynskiy pedagogical concept of general theoretical and musical-psychological themes; inheritance pedagogical traditions of his pupils and followers.

Emphasized that existing scientific studies, monographs, dissertations, publications devoted to his figure I. Belza, V. Samokhvalova, N. Zaporozhets V. Klina, M. Shock, T. Bulat, Ivan Tsarevich, D. Kanevskoyi, K. Shamayevoyi and other authors reveal a number of separate facets of B. Liatoshynskiy as talented and active participant in a long period of enrichment Ukrainian musical realm or they have covered specific issues of musical language and style of his works, while the pedagogical aspects of the composer's memories are mostly of his students, and basic research on this point. But he B. Lyatoshynskyy entered the history of music culture as an unsurpassed expert canons and laws of musical and pedagogical skills.

He was a fan-centered pedagogy that shows respect for the human «I», which creates conditions for self-realization of the individual student and reveals to him the spiritual treasures of humanity.

This attitude to training and education of the young generation of avant-garde creative cultural Master took over from his teacher and friend Glier, who not only studied, but also kept good relations throughout life.

Lessons Liatoshynsky as a reflection of his pedagogical concept – teacher-friend, who later acquired terminological cipher «Pedagogy of cooperation» were in a dissonance of contemporary trends and methodological approaches based on fruitful experience Liatoshynsky-time student in cooperation with his teacher Glier. However, now they (lessons) are not only historical value, but also saved the methodological value.

Liatoshynsky class consisted of different ages and creative aspirations of students, among whom found themselves G. Taranov, I. Belza, I. Shamo Shchurovsky Yu, L. Spasokukotsky, G. Vereshchagin, A. Andreeva, M. Frolov, M. Poloz, A. Kanerstein, Vladimir Ponomarenko, Yu Maystrenko, V. Kyrpan, L. Dychko, L. Grabowski, V. Silvestrov, I. Karabits, B. Field, E. Stankovic, G. Miretskiy, musicologists N. Matusevich, T. Ter-Ovanesova et al., which brought Ukrainian musical culture to world space.

With his students, emphasizes the author, B. Lyatoshynsky was not only work as the main subject, but all musically theoretical disciplines. Classes are accompanied by constant theoretical and analytical work. His students not only the constantly studied textbooks, but also valued the opportunity to hear a live performance and is already known and new compositions of his teacher.

One of the most valuable qualities of his mentoring gift, noted in the article, is to identify the individuality of each student, an effort formation of its creative personality, from a student start.

Education and general activity Liatoshynsky extend beyond his musical creativity - says the author, it was an absolute influence on the artistic and aesthetic and ethical education contemporaries.

Training and teaching system Liatoshynsky was closed on important details many specific professional issues, so it viddzerkalyys optimistic outlook, broad-minded, high intelligence, sophisticated artistic taste truly outstanding teacher. For thorough and rigorous analysis of characteristics of the problem emerges dominant creative thinking and self-expression of the artist.

As a thinker, he was typical to find and synthesize the most significant, valuable and amazing with teaching and performing experience different eras. Most of his pedagogical ideas had great scientific and practical perspective, as evidenced by their productive use and development of pupils and followers.

Key words: cultural heritage, educational activities, pedagogical concept of cultural work, the national school of composers, educational system, historical and cultural process, journalism, periodicals and professionalism.

Анотация

Добина Т.Г. Б. Лятошинский: три ипостиси одного таланта

Рассматриваются проблемы взаимосвязи педагогической концепции Б. Лятошинского с общетеоретическими и музыкально-психологическими темами; преемственности педагогических традиций в деятельности его воспитанников и последователей.

Ключевые слова: культурное наследие, педагогическая деятельность, педагогическая концепция, культурно-просветительская работа, композиторская школа, педагогическая система, историко-культурный процесс.

Надійшла до редакції 8.11.2014 р.

УДК 792.54

В.М. Драганчук

НЕ ЗАСВОЄНІ УРОКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІСТОРІЇ АБО УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ У ЛІТЕРАТУРНО-МУЗИЧНОМУ ДИСКУРСІ («ЗАХАР БЕРКУТ» І. ФРАНКА – «ЗОЛОТИЙ ОБРУЧ» Б. ЛЯТОШИНСЬКОГО)

Художня культура як продукт відображення реальності і навпаки – засіб її програмування – містить відповіді на усі запитання, що стали ключовими у сьогоденні. Серед них – національна ідея та її осягнення, котра виражена у нетлінному артефакті літературно-музичного дискурсу – опері «Золотий обруч» Б. Лятошинського за повістю «Захар Беркут» І. Франка.